

СИЛАБУС

Базова інформація про дисципліну	
Шифр, назва дисципліни	DP052 Прийняття господарських рішень та управління ризиками / Business decisions making and risk management
Рівень вищої освіти / фахової передвищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	051 «Економіка»
Освітня програма	Економіка
Семестр	7 семестр (11 кл), 3 семестр (за ОКР МС)
Курс	4 курс (11 кл), 2 курс (за ОКР МС)
Анотація курсу	Предметом вивчення дисципліни «Прийняття господарських рішень та управління ризиками» є оцінка підприємницького ризику, яка полягає у визначенні його рівня та величини в т. ч. допустимих для фірми (підприємця) меж, і вибір на цій основі оптимальної альтернативи. Мета вивчення дисципліни – формування системи знань про предмет і суть підприємницького ризику, його місце в діяльності підприємства і вироблення практичних навичок аналізу ризиків на підприємстві в цілому та в різних його підрозділах, розуміння можливостей обґрунтування прийняття рішень для підвищення ефективності бізнесу. Об’єктом дисципліни є підприємницький ризик, його місце в діяльності підприємства прийняття господарських рішень для підвищення ефективності бізнесу
Сторінка курсу в MOODLE	http://78.137.2.119:1919/m72/course/view.php?id=638
Мова викладання	українська
Лектор курсу	канд. екон. наук, доцент Гмиря Вікторія Петрівна СДН «Moodle»: повідомлення в чаті E-mail: viktoryagmirya@ukr.net
Місце дисципліни в освітній програмі	
Освітня програма	Економіка: http://csbc.edu.ua/documents/otdel/oop_e.pdf
Перелік загальних компетентностей (ЗК)	ЗК9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
Перелік спеціальних компетентностей (СК)	СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки, на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях. СК8. Здатність аналізувати та розв’язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин. СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та їх застосуванням сучасного методичного інструментарію.

	<p>СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.</p> <p>СК14. Здатність проводити прикладні дослідження в різних сферах національної економіки.</p>
Перелік програмних результатів навчання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності. 2. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності. 3. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати 4. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з урахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків
Опис дисципліни	
Структура навантаження на студента	<p>Загальна кількість годин – 120</p> <p>Кількість кредитів – 4</p> <p>Кількість лекційних годин – 20</p> <p>Кількість практичних занять – 20</p> <p>Кількість годин для самостійної роботи студентів – 80</p> <p>Форма підсумкового контролю – екзамен</p>
Методи навчання	<p>Вербальний метод; пояснювально-демонстраційний метод; метод проблемного викладання; репродуктивний метод; робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо); метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації).</p>
Зміст дисципліни	
Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень	<p>Господарське рішення: його сутність, якість та ефективність. Місце навчальної дисципліни "Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» у підготовці фахівців, її цілі та структура. Господарське рішення, його ознаки та сутність. Класифікація господарських рішень . Способи формалізації та реалізації господарських рішень. Поняття якості, ефективності та результативності господарського рішення. Види ефективності господарських рішень. Принципи оцінювання ефективності господарських рішень. Умови забезпечення високої якості та ефективності господарських рішень. Параметри й умови забезпечення високої якості та ефективності господарських рішень. Умови та перешкоди прийняття ефективного рішення. Забезпечення порівняльності альтернативних варіантів господарських рішень.</p>
Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності	<p>Елементи процесу розроблення, прийняття і виконання господарських рішень. Етапи та організація процесу розроблення, прийняття і виконання господарських рішень. Стили та шляхи прийняття рішень. Основні моделі та засоби прийняття рішень. Корисні структурні схеми для прийняття рішень. Методи, що</p>

	використовуються для формалізації моделей прийняття господарських рішень
Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень	Умови прийняття господарських рішень. Характер та умови прийняття господарських рішень. Класична, поведінкова та ірраціональна моделі прийняття рішень. Основні чинники, що впливають на прийняття рішення. Умови прийняття господарських рішень залежно від ступеня визначеності інформації. Ранжирування умов прийняття рішень. Контроль за процесом виконання господарських рішень. Характеристика видів контролю. Закони й закономірності, що впливають на прийняття господарських рішень. Класифікація законів й закономірностей, що впливають на прийняття рішень. Загальні закони управління людиною. Закон інерційності людських систем. Закони зв'язку з зовнішнім середовищем. Соціально-психологічні та біопсихічні закони. Формальні методи розроблення господарських рішень. Методи розроблення господарських рішень. Аналітичні, статистичні та математичні методи. Експертні методи розроблення господарських рішень. Експертні методи господарських рішень. та межі їх застосування. Види експертних оцінок. Сутність евристичного програмування та його різновиди. Евристичні методи групової та індивідуальної роботи. Ділові й організаційно-діяльнісні ігри. Метод сценаріїв. Сутність і види методу «дерево цілей».
Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їхньої ефективності.	Підходи до обґрунтування господарських рішень. Зміст обґрунтування господарських рішень. Методичні основи обґрунтування господарських рішень. Підходи до обґрунтування й вибору господарських рішень. Комплексний підхід до обґрунтування господарських рішень. Методичні підходи до економічного обґрунтування господарських рішень. Основні методичні питання з економічного обґрунтування господарських рішень. Визначення області виникнення економічного ефекту господарського рішення в залежності від його цільового призначення. Підходи до раціонального розподілу економічного ефекту та витрат між виробником та споживачем товару, що є результатом господарського рішення. Методики економічного обґрунтування інвестицій у господарські рішення, що реалізуються у короткостроковому періоді. Методика оцінювання абсолютної економічної ефективності інвестицій у господарське рішення та умови її застосування. Методика оцінювання порівнянної економічної ефективності інвестицій у господарське рішення та умови її застосування. Економічне обґрунтування інвестицій у господарські рішення, що реалізуються у довгостроковому періоді. Особливості оцінювання економічної та фінансової ефективності інвестицій в унікальне (складне) господарське рішення (інвестиційний проект). Основні показники методики оцінювання ефективності господарських рішень, що реалізуються у довгостроковому періоді (інвестиційних проектів).
Тема 5. Прогнозування та аналіз господарських рішень	Методи прогнозування господарських рішень. Прогнозування господарських рішень. Основні завдання прогнозування. Головні принципи прогнозування господарських рішень. Методи аналізу господарських рішень. Сутність та принципи аналізу господарських рішень. Методи аналізу господарських рішень та

	<p>їхній інструментарій. Сфери застосування методів та інструментів прийняття господарських рішень. Основи функціонально-вартісного аналізу. Сутність методу і його місце в обґрунтуванні господарських рішень. Основні терміни й визначення. Обґрунтування системи параметрів. Обґрунтування господарських рішень з використанням функціонально-вартісного аналізу. Практичні рекомендації щодо застосування функціонально-вартісного аналізу для обґрунтування господарських рішень.</p>
<p>Тема 6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності.</p>	<p>Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності. Поняття невизначеності. Чинники невизначеності та урахування їх при прийнятті господарських рішень. Класифікація невизначеності. Критерії (правила) обґрунтування господарських рішень в умовах невизначеності та їхня характеристика. Матриця прибутків та матриця витрат, особливості їхньої побудови.</p>
<p>Тема 7 Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень.</p>	<p>Ризик у діяльності суб'єкта господарювання. Сутнісна характеристика ризику. Ризик як економічна категорія. Ризик і невизначеність. Основні риси підприємницького ризику. Чинники впливу на ступінь ризику. Функції ризику підприємницькій діяльності. Класифікація підприємницьких ризиків. Характеристика підприємницьких ризиків за сферою їхнього походження та ступенем впливу на результати діяльності підприємств.</p>
<p>Тема 8. Критерії прийняття господарських рішень за умов ризику.</p>	<p>Обґрунтування господарських рішень в умовах ризику. Характеристика критеріїв прийняття рішень за умов ризику. Принципи прийняття управлінських рішень за умов економічного ризику. Порівняльна оцінка варіантів управлінських рішень з урахуванням ризику. Методи побудови дерева рішень.</p>
<p>Тема 9. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях.</p>	<p>Особливості прийняття рішень у конфліктних ситуаціях. Сутність теорії ігор. Система понять теорії ігор. Чиста та змішана стратегії.</p>
<p>Тема 10. Обґрунтування фінансових та інвестиційних рішень за умов ризику.</p>	<p>Інвестиційні рішення та критерій ефективності їх прийняття. Критерії обґрунтування рішень під час прийняття (вибору) інвестиційного проекту. Врахування ризику при обґрунтуванні ставки дисконтування. Коефіцієнт систематичного ризику. Опціональний критерій прийняття рішень. Систематичний ризик і очікувана дохідність компанії. Сутність фінансових рішень. Портфелі Г. Марковіца і Р. Гобіна. Теорія оптимального портфеля. Формування оптимального портфеля з обмеженої кількості цінних паперів.</p>
<p>Тема 11. Якісне оцінювання підприємницьких ризиків.</p>	<p>Якісний аналіз підприємницьких ризиків. Характеристика основних зон ризику. Причини виникнення основних видів господарських ризиків. Сутність політичних ризиків та їхній вплив на поведінку суб'єктів господарювання. Оцінювання ступеня політичного ризику за методикою Всесвітнього Банку. Соціальні ризики як наслідок соціального напруження, їх передбачення та вплив на діяльність підприємств. Характеристика адміністративно-законодавчих ризиків. Ризики, що виникають у результаті невирішеності проблем щодо забезпечення прав власності, та причини їх виникнення. Сутність податкових ризиків та їх урахування в підприємницькій діяльності. Виробничі ризики. Джерела ризиків НДДКР, безпосередньо виробничих і</p>

	постачальницьких ризиків. Причини та різновиди транспортних ризиків. Комерційні ризики. Джерела виникнення безпосередньо реалізаційних ризиків; ризиків взаємодії з контрагентами та партнерами в процесі організації продажу продукції (послуг); ризиків непередбаченої конкуренції. Фінансові ризики. Причини виникнення ризиків, пов'язаних з укладенням капіталу (інвестиційні ризики); ризиків незабезпечення господарської діяльності необхідним фінансуванням; ризиків, пов'язаних з купівельною спроможністю грошей; ризиків непередбачення витрат і перевищення кошторису витрат на виробництво.
Тема 12. Кількісне оцінювання підприємницьких ризиків.	Кількісний аналіз підприємницьких ризиків. Імовірні втрати у процесі здійснення підприємницької діяльності. Ступінь ризику. Система показників абсолютного та відносного вимірювання ризику. Крива ризику та процес її побудови. Методи кількісного оцінювання ризиків. Переваги й недоліки основних методів кількісного оцінювання підприємницьких ризиків. Методи оцінювання ризикованості інвестиційних проектів. Переваги й недоліки методів кількісного оцінювання ризику інвестиційних проектів. Аналіз варіабельності прибутку.
Тема 13. Основи ризик-менеджменту.	Необхідність управління ризиками господарської діяльності. Сутність ризик-менеджменту. Структурна схема ризик-менеджменту. Функції керованої та керуючої підсистем управління ризиками. Відділ з управління підприємницькими ризиками. Процес управління ризиками господарської діяльності на підприємстві та характеристика його етапів.
Тема 14. Напрями і методи регулювання та зниження ступеня ризику.	Уникнення та компенсація ризику. Збереження та передавання ризику. Хеджування та страхування ризиків. Методи зниження ступеня ризику. Характеристика диверсифікації діяльності підприємства. Модуль «імовірність виникнення втрат / рівень збитків» для пошуку рішення щодо оптимізації ступеня ризику. Методи урахування ризику економічної діяльності в окремій країні. Методика агентства "Юніверс". Методика фірми BERI.
Політика дисципліни	
Політика відвідування	Регулярне відвідування всіх видів занять, своєчасність виконання самостійної роботи. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання зорганізується в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.
Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Академічна доброчесність	У випадку недотримання політики академічної доброчесності (плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво) передбачено повторне проходження оцінювання.
Система оцінювання	
Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення практичних, семінарських та інших видів занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати атестацію з предмету – 60 балів); підсумковий/ семестровий контроль, проводиться у формі іспиту, відповідно до графіку навчального процесу. Підсумкова оцінка за умови іспиту виставляється як загальна сума балів набраних за результатами поточного (70%) та підсумкового контролю.	

Накопичування рейтингових балів з навчальної дисципліни

Види навчальної роботи	Мах кількість балів
Виконання завдань на семінарських заняттях (10пр.р.*3)	30
Модульні контрольні роботи (2 мкр*2)	10
Презентація	10
Захист розрахункової роботи	20
Екзамен	30
Разом	100

Шкала оцінювання

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	Бездоганна підготовка в широкому контексті
B	80-89	Повні знання, міцні вміння
C	70-79	Хороші знання та вміння
	9	
D	65-69	Задовільні знання, стереотипні вміння
E	60-64	Виконання мінімальних вимог діяльності в стандартних умовах
FX	35-59	Слабкі знання, відсутність умінь
F	1-34	Необхідний повторний курс

Список рекомендованих джерел

- Семенова К. Д. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2013 р. 194 с.
- Балджи М.Д., Карпов В.А., Ковальов А.І., Костусев О.О., Котова І.М., Сментина Н.В. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2013. 670 с.
- Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: навчальний посібник (вид. 2-ге) / Герасимчук Н.А., Мірзоева Т.В., Томашевська О.А. К.: ЦП Компрінт, 2019. 596 с.
- Воронкова А. Е. Управлінські рішення у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства: організаційний аспект: монографія. Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. Х.: ВД "ІНЖЕК", 2018. 511 с.
- Ареф'єва О. В., Вовк О. М. Адаптивне управління підприємствами в умовах неотехнологічного відтворення: монографія. Київ : НАУ, 2020. 232 с
- Ковальчук А. М. Економічна діагностика інноваційного розвитку авіапідприємств. Адаптивне управління підприємствами в умовах неотехнологічного відтворення: монографія/ за ред. д-ра. екон. наук, професора Ареф'євої О.В. – К.: НАУ, 2020. 260 с., С. 218–227
- Полінкевич О. М. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб / О. М. Полінкевич, І. Г. Волинець. – Луцьк : Вежа-Друк, 2018. – 336 с.
- Ареф'єва О. В., Мазур А. М. Економічний механізм підтримання фінансової безпеки підприємства через антикризове управління та реінжиніринг. Вісник Хмельницького національного університету. 2018. № 6 Т.3 (264). С. 76-82
- Лук'янова В.В. Діагностика ризику діяльності підприємства : монографія. Хмельницький : В.В. Ковальський, 2017. 312 с.

10. Внукова Н.М., Смоляк В.А. Економічна оцінка ризику діяльності підприємств: проблеми теорії та практики : монографія. Харків : ІНЖЕК, 2016. 182 с.
11. Дмитрієв М.М., Кошечкін С.А. Кількісний аналіз ризику інвестиційних проєктів. URL: http://www.cfin.ru/finanalysis/quant_risk.shtml (дата звернення: 01.04.2021).
12. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : навчальний посібник. Київ : Центр навч. літ., 2018. 312 с.
13. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій : навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 344 с.
14. Зоріна О.А. Методи аналізу фінансових ризиків. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку контролю і аналізу. 2020. № 2(20). С. 221–229.
15. Крамчанинова М.Д., Вахлакова В.В. Пандемії як загрози нового типу для економічної безпеки в умовах глобалізації. Бізнес Інформ. 2020. № 11. С. 18–23.